www.turkishstudies.net/economy

Turkish Studies - Economics, Finance, Politics

eISSN: 2667-5625

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Research Article / Araştırma Makalesi

Göç Politikaları ve Düşünce Kuruluşları İlişkisi Üzerine Bir İnceleme

A Study on the Relationship Between Migration Policies and Think Tanks

Aysun Yemen Öcal*

Abstract: The issue of migration remains up-to-date as one of the most fundamental problem areas of all countries, especially our country. Migration should be considered as a global issue and problem area together with all actors related to before and after. In order to make this consideration, it is an important step to examine the effects of each actor on migration policies, as well as the activities of think tanks, which are one of the actors, on this issue. The aim of this study is to reveal to what extent think tanks are interested in an important issue such as migration and how they carry out activities on this issue. For this aim, firstly the sample, limitations and method were determined. The sample of the study is the think tanks of Turkish origin listed in the 2020 report by the Think Tanks and Civil Societies Program, which ranks the most prestigious international think tanks located at the University of Pennsylvania. The limitations and method of the study consists of the migration-related activities published by think tanks on their official websites in 2015 and after, and the examination of these activities within the framework of various criteria. When the obtained findings are evaluated; It was concluded that the think tanks that were selected as the sample were effective at different levels on migration policies. Accordingly, based on the fact that the migration position will never lose its topicality for Turkey; considering the evaluations of think tanks that present processed information in various ways in shaping migration policies should be preferred in order to achieve effective and productive results.

Structured Abstract: It is not possible for raw information to lead to effective results. The information obtained must be processed, evaluated, analyzed and presented in concrete ways. At this point, foundations such as Think Tanks come into play. Think tanks in the world and in Turkey have attracted attention with its institutional structure that is felt in many areas. The most basic feature of these organizations is that they are a bridge between public-private and civil society in accordance with the meaning of governance. It is curious whether these organizations have an impact on public policy in the countries in which they are located through their internal dynamics, the reports they publish and the activities they conduct.

There are well-established think tanks around the world that are known to have serious effects on the public policies established in the country they are located in. The country at the top of this tradition is the United States of America. It is a fact that there are very important and well-established think tanks that have a say in public policies in Europe. Turkey's experience on this issue is relatively new. But in recent years, the reports published by the Think Tanks and Civil Societies Program, which examines think tanks and their

* Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.
Asst Prof. Dr., Aksaray University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Political Science and Public Administration
ORCID 0000-0003-4552-4521
mail aysunyemen@aksaray.edu.tr

Cite as/ Atıf: Yemen Öcal, A. (2020). Göç politikaları ve düşünce kuruluşları ilişkisi üzerine bir inceleme. *Turkish Studies - Economy, 15*(4), 2289-2310. https://dx.doi.org/10.47644/TurkishStudies.46644
Received/Geliş: 29 September/Eylül 2020 *Checked by plagiarism software*
Accepted/Kabul: 20 December/Aralık 2020 **Published/Yayın:** 25 December/Aralık 2020
Copyright © INTAC LTD, Turkey CC BY-NC 4.0

activities around the world, also show that think tanks from Turkey have entered the rankings. This development leads to turning eyes to think tanks in Turkey and revealing what issues are focused on in the content of activities. The exit point of the study is the question of the level of their perspective on immigration policies and their effectiveness in a country where the issue of immigration does not fall off its agenda, such as Turkey, of organizations that come to the fore with these remarkable aspects. Based on this question, the theoretical part of the study was determined first. In this section, the concept of migration and immigration Turkey's experience, the structure of think tanks and think tanks of Turkey's experience is presented. Such a comprehensive study on migration and think tanks has not been encountered in the literature before. The studies conducted include brief and up-to-date evaluations on specific samples that are not considered in terms of migration policies. In this study, all think tanks of Turkish origin, which are ranked in the world in different categories, were discussed and a relationship was established between how these think tanks define themselves and their activities on migration policies.

After the theoretical framework was put forward, the ranking of the most influential think tanks in the world was presented with a table of 20 organizations originating from Turkey (Turkish Economic and Social Studies Foundation, Association for Liberal Thinking, Centre for Economics and Foreign Policy Studies, European Stability Initiative, Al Urdun Al Jadid Research Center, International Strategic Research Organization, Center for Economic, Political and Strategic Research, Center for Turkey's Economic and Strategic Studies, Economic Policy Research Foundation of Turkey, Al Sharq Forum, Istanbul Policy Center, Center for Strategic Research, International Strategic Analysis and Research Center, Education Reform Initiative, Economic Policy Research Foundation of Turkey, Global Relations Forum, Trakya Agricultural Research Institute Directorate, Friedrich Ebert Foundation, Foundation for Political, Economic and Social Research, Centre for Economic and Social Research, Bahçeşehir University, Global Political Trends Center, Kültür University) primarily in which categories and in what order they were. This table should also be considered as an indicator of the direction in which the general activities of think tanks are taking place. After that, the Official Web pages of each think tank were investigated, and the information in the "About Us" sections on the pages of think tanks that did not have access problems were analyzed and turned into a table. With the help of this table, their structures that can be associated with immigration policies have been put forward in the light of the mission and vision they have set for themselves.

The period to be examined in the study is 2015 and present, when the visa agreement with Syria was cancelled. Although the cancellation of the treaty occurred in December 2015, the year 2015 was also included in the assessment. The activities of the organizations whose data were taken during the specified period are shown numerically. In that year, the total number of activities reached was 320. Then the relationships between these numbers and years were evaluated. At the next stage, we looked at which of the types of activities (events, articles-notes, videos-postcasts, projects and reports) of think tanks on immigration policy were carried out. The most performed type of activity is the article-note category with 171 pieces. The least performed activities are projects with 4 units. After giving the assessments on this issue, the activities were examined which issue was most preferred regarding immigration policies. The main statements set out in this regard are: Syria, European migration policies, refugees, migration-migrants and foreigners. Of these statements, the most cited issue is Syria, with 130 units. Both the issue of refugees and the number of activities on immigration and immigration in general are close to each other. It has been found that at least the foreigners' statement is included. Finally, the concepts that come to the fore in the activity headings are discussed individually for each think tank and presented in a table. In evaluating this table, the concepts that attract the most attention in the activities of think tanks are also stated.

In the last part, where the findings are evaluated and the recommendations are presented, it is basically stated that the think tanks examined are effective at different levels on migration policies. The finding that answers the main purpose and question of the study is that think tanks are not far from migration policies. It is thought that there is no direct link between carrying out a large number of activities and directing migration policies with effective data. It should be noted here that it is possible to be effective and efficient, with little but concise activities. However, it is a fact that there is a need for increasing the range of activities in migration policies and many activities based on the principles of independence, applicability, justice and reality. In addition, the fact that only think tanks are effective does not mean that effective results in the formulation of migration policies. Public policy makers also need to be willing and adopt an understanding open to governance. Thus, it will be more meaningful to establish and implement sustainable migration policies.

Keywords: Public administration, ımmigration, think tanks, refugee, ımmigrant, public policy.

Öz: Göç konusu bütün ülkelerin özellikle de ülkemizin en temel sorun alanlarından biri olarak güncelliğini korumaktadır. Göç, öncesi ve sonrasıyla ilgili tüm aktörlerle birlikte küresel bir konu ve sorun alanı olarak değerlendirilmelidir. Bu değerlendirmeyi yapabilmek adına her bir aktörün göç politikalarına etkisinin incelenebileceği gibi aktörlerden biri olarak sivil toplum kuruluşu da sayılabilen düşünce kuruluşlarının bu konudaki etkinliklerine bakılması önemli bir adımdır. Bu çalışmanın temel amacı, düşünce kuruluşlarının göç gibi önemli bir konu ile ne kadar ilgilendiklerinin ve bu konuda hangi faaliyetleri ne şekilde gerçekleştirdiklerinin ortaya konulmasıdır. Bu amaç çerçevesinde öncelikle örneklem, sınırlar ve yöntem belirlenmiştir. Çalışmanın örneklemi; Pennsylvania Üniversitesi'nde bulunan en prestijli uluslararası düşünce kuruluşu sıralamasını yapan Düşünce Kuruluşları ve Sivil Toplumlar Programı tarafından 2020 raporunda sıralanmış Türkiye menşeili düşünce kuruluşlarıdır. Çalışmanın sınırları ve yöntemi, 2015 yılı ve sonrasında düşünce kuruluşlarının resmi internet sitelerinde yayınladıkları göç ile ilişkili faaliyetler ve bu faaliyetlerin çeşitli kriterler çerçevesinde incelenmesinden oluşmaktadır. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; örneklem olarak belirlenen düşünce kuruluşlarının göç politikaları konusunda farklı düzeylerde etkin oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre konum itibariyle göç olgusunun Türkiye için güncelliğini asla kaybetmediği gerçeğinden yola çıkarak; işlenmiş bilgileri çeşitli yollarla ortaya koyan düşünce kuruluşlarının değerlendirmelerini, göç politikalarının şekillenmesinde göz önünde bulundurmak etkili ve verimli sonuçlara ulaşmak açısından tercih edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Kamu yönetimi**,** göç, düşünce kuruluşları, think-tank, mülteci, göçmen, kamu politikası.

Giriş

Ulusal sınırlar içerisinde ya da uluslararası sınırları geçerek yapılan yer değişiklikleri göç olgusunun kısa tanımını oluşturmaktadır. Ancak göç, birçok açıdan içinde çeşitli kavramları, süreçleri, farklı deneyimleri ve bu deneyimlerden yola çıkarak uygulamaları içeren kapsamlı bir yapıya sahiptir. Sadece yer değişikliği olarak nitelenmekten çok ötede, ülkelerin kamu politikalarına doğrudan etki eden yapıları ile ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte göç konusu ne yazık ki çok eski bir geçmişe sahip olmasına rağmen kısır gündem konuları ile ele alınmakta ve bu şekilde yapılan çıkarımlar ile sürdürülebilir göç politikalarının oluşması zorlaşmaktadır. Türkiye, göç tarihi açısından bakıldığında en aktif ülkelerden biri olarak dikkat çekmektedir. Özellikle son yıllarda, Ortadoğu'daki savaşların da etkisiyle Afganistan, İran, Irak, Suriye gibi ülkelerden ciddi göç alan ülkelerin başında gelmektedir. Bu göçlerin bir kısmı ekonomik, siyasi, toplumsal vb. sebeplerle Türkiye'de yaşama amacıyla yapılsa da, bir kısım için Avrupa'ya ve Batı'ya göç etmek isteyenlerin bir aracı ülke olarak Türkiye'yi gördüğü de bir gerçektir.

Türkiye'nin göç konusunda uzun yıllara dayanan tecrübeleri, göç politikalarının incelenmesini ve ne şekilde oluştuğu ya da kavramsal olarak ilgili hangi kavram ile daha fazla etkileşime girdiği gibi temel konuların araştırılarak bu konudaki tespitlerin ortaya konulması önemli bir alanı oluşturmaktadır. Bu alanda yapılan birçok çalışmanın bulunmasıyla beraber, farklı bakış açılarına ve inceleme alanlarına ihtiyaç duyulduğu da bir gerçektir. Bu çalışmanın göçle ilişkili inceleme alanını da, düşünce kuruluşları, dünyada bilinen isimleri ile Think-Tank'ler oluşturmaktadır. Düşünce kuruluşları, kurulma amaçları doğrultusunda araştırmalar yapan, bu araştırmalardan bilgiler üreten, analizler sunan, elde ettiği verileri işleyen ve bunu paylaşan, politika oluşturan veya danışmanlık hizmeti sunan, görece bağımsız ve kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşu sayılabilecek yapılardır. Bu kuruluşların en temel özelliği, yönetişimin anlamına uygun olarak kamu-özel ve sivil toplum arasında bir köprü konumunda olmalarıdır. Dünyada, yer aldıkları ülkelerde oluşturulan kamu politikalarına ciddi etkilerinin olduğu bilinen köklü düşünce kuruluşları bulunmaktadır. Bu geleneğin en tepedeki ülkesi, Amerika Birleşik Devletleri'dir. Avrupa'da kamu politikalarında söz sahibi olan çok önemli ve köklü düşünce kuruluşlarının olduğu da bir gerçektir. Göç konusunun aksine Türkiye'nin bu konudaki deneyimi çok eski yıllara

dayanmamaktadır. Ancak son yıllarda dünyadaki düşünce kuruluşlarını ve faaliyetlerini inceleyen Düşünce Kuruluşları ve Sivil Toplumlar Programı'nın yayınladığı raporlarda Türkiye'den de düşünce kuruluşlarının sıralamalara girdiği görülmektedir. Bu gelişme, gözlerin Türkiye'deki düşünce kuruluşlarına çevrilmesine ve faaliyet içeriklerinde hangi konular üzerinde yoğunlaşıldığının ortaya konulmasına yönlendirmektedir.

Çalışmanın amacı bu dikkat çekici yanlarıyla ön plana çıkan kuruluşların, Türkiye gibi gündeminden göç konusunun düşmediği bir ülkede, göç politikalarına bakış açılarının ve bu konudaki etkinliklerinin ne düzeyde olduğunun ya da olabileceğinin ortaya konulmasıdır. Bu amaçtan hareketle çalışmanın içeriği, kuramsal yapı ve araştırma kısmı şeklinde iki temel bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın kuramsal bölümünde, göç kavramı ve Türkiye'nin göç deneyimi, düşünce kuruluşlarının yapısı ve Türkiye'nin düşünce kuruluşları deneyimi ele alınmıştır. Kuramsal çerçevenin ortaya konulmasından sonra araştırma bulgularının yer aldığı ikinci bölümde, dünyadaki en etkili düşünce kuruluşları sıralamalarında Türkiye menşeili 20 düşünce kuruluşunun (TESEV, Liberal Düşünce Kuruluşu, EDAM, Avrupa İstikrar Girişimi, Al Urdun Al Jadid Araştırma Merkezi, USAK, TESAM, Türkiye'nin Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi, TEPAV, Al Sharq Forum, İstanbul Politikalar Merkezi, SAM, USTAD, Eğitim Reformu Girişimi, Global İlişkiler Forumu, Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Friedrich Ebert Vakfı, GPOT, SETA, Betam,) öncelikle hangi kategorilerde ve hangi sırada oldukları bir tablo yardımı ile sunulmuştur. Bu tablo, aynı zamanda düşünce kuruluşlarının genel faaliyetlerinin ne yönde olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Sonrasında ele alınan her bir düşünce kuruluşunun resmi internet sayfaları araştırılarak, erişim sorunu yaşanmayan düşünce kuruluşlarının sayfalarında yer alan "hakkımızda" kısımlarındaki bilgiler analiz edilmiş ve bir tablo haline getirilmiştir. Bu tablo yardımıyla, kendilerine belirledikleri misyon ve vizyon ışığında göç politikaları ile ilişkilendirilebilir yapıları ortaya konulmuştur. Çalışmada incelenecek dönem, Suriye ile Vize Antlaşması'nın iptal edildiği 2015 yılından günümüze kadar geçen zaman dilimidir. Antlaşmanın iptal edilmesi her ne kadar 2015 yılı Aralık ayında gerçekleşse de, söz konusu yıl da değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Çünkü aynı yıl Suriye'den gelen dış göç sayısı ciddi olarak artış göstermiştir. Ayrıca Suriye'de yaşanan iç savaşın uzamasının ve bu sebeple ülkesini terkedenlerin geri dönüş şartlarının zorlaşması nedeniyle geçici göçmenlikten öte bir durum olduğunun ilk kez kabul edildiği bir dönem olarak bu tarih önemli bir anlam taşımaktadır (Polat, 2017: 277).

Son olarak bu çalışma, daha önce göç ve düşünce kuruluşları konusunda bu denli kapsamlı bir çalışmaya literatürde rastlanmamış olmasından dolayı özgün bir niteliğe sahiptir. Daha önce yapılan çalışmalar spesifik örneklemler üzerinden kısa ve güncel, göç politikaları açısından ele alınmayan değerlendirmeleri içermektedir. Bu çalışmada, hem farklı kategorilerde dünya sıralamalarına giren Türkiye menşeili bütün düşünce kuruluşları ele alınmış hem de bu düşünce kuruluşlarının kendini nasıl tanımladıkları ve göç politikaları konusundaki faaliyetleri arasında ilişki kurulmuştur.

Göç Politikalarının ve Düşünce Kuruluşlarının Kuramsal Çerçevesi

Belirlenen amaç doğrultusunda ihtiyaç duyulan kuramsal çerçevenin verildiği bu bölümde öncelikle göç olgusu ve Türkiye'nin göç deneyimi verilmiştir. Sonrasında göç politikaları konusundaki tutumlarının araştırıldığı düşünce kuruluşlarının hem yapıları hem de yine Türkiye'nin bu konudaki deneyiminin boyutları sunulmuştur.

Göç Olgusu

Göç konusu, tarihsel olarak kendini sürekli tekrarlamış ve asla güncelliğini kaybetmemiş kavramlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç üzerine literatürde birçok yönüyle çeşitli tanımlamalar yapılmakta ve farklı boyutları ön plana çıkarılmaktadır. Lee (1966: 47), dünyanın zamansal ve uzamsal boyutlarını dikkate alan bir tanımla göçü, daimi veya yarı daimi ikametgâhta

bir değişiklik olarak tanımlamaktadır. Uluslararası Göç Örgütü'nün göçe bakışı çok daha ayrıntılı bir içeriğe sahiptir. Özellikle gerçekleşen yer değiştirmenin uluslararası bir sınır geçişi ya da ülke içerisinde yapıldığı nüfus hareketi olarak tanımlama yapılmaktadır. Bununla beraber, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, ekonomik göçmenler de bahsedilen nüfus hareketlerine dahil edilmektedir. İnsanların yer değiştirmesi, sıcak savaş, daha iyi yaşam koşullarına sahip olma isteği, doğal afetler sebebiyle yer değiştirme isteği, siyasi veya ekonomik gerekçeler ile de gerçekleşmektedir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009: 22).

Birleşmiş Milletler göçmenliği, gönüllülük, sebeplerin içeriği, göç yollarının şekli, düzenli veya düzensiz olmasına bakılmadan kendi ülkesi dışında bir ülkede bir yılı aşkın ikamet eden kişi olarak tanımlamaktadır (Uluslararası Göç Örgütü, 2009: 22). Dünya Göç Raporu'nda ise, "uluslararası göçmen", her zamanki ikamet ettiği ülkeyi değiştiren herhangi bir kişi, "kısa süreli göçmenler"; normal ikamet ettikleri ülkeleri en az üç ay, ancak bir yıldan daha az değiştirmiş olanlar ve "uzun süreli göçmenler"; bunu en az bir yıldır yapanlar olarak tanımlanır. Ancak, uygulamada tüm ülkeler bu tanımları kullanmamaktadır. Bazı ülkeler, örneğin farklı asgari ikamet süreleri uygulayarak, uluslararası göçmenleri belirlemek için farklı kriterler kullanır. Ülkeler arasındaki veri toplama metodolojilerinin yanı sıra kavramlar ve tanımlardaki farklılıklar, uluslararası göçmenlere ilişkin ulusal istatistiklerin tam olarak karşılaştırılabilirliğini engellemektedir (World Migration Report, 2020: 21). Bazı durumlarda, hiç göç etmemiş kişiler, örneğin göçmen çocukları da göçmen olarak adlandırılabilmektedir. Yurtdışında doğan kişilere genellikle ikinci veya üçüncü nesil göçmen denilmektedir. Bu, vatansızlık içeren durumlara kadar uzanabilir, bu nedenle bir ülkede doğup büyümüş olmasına rağmen tüm insan gruplarının vatandaşlığa erişemediği durumlar sözkonusudur. Öte yandan, örneğin, önemli ve / veya uzun vadeli uluslararası göçe maruz kalan geri dönen vatandaşlar, göç yolculuklarına ve deneyimlerine rağmen, doğdukları ülkeye varışlarında veya sonrasında genellikle "göçmen" olarak sınıflandırılmazlar (World Migration Report, 2020: 29).

İsteğe bağlı göç denildiğinde, gönüllülüğü olduğu gibi içerisinde zorunluluğu da barındıran ve bir ülke sınırlarından başka bir ülke sınırlarına olan göçü ifade eden "dış göç" kavramı ile karşılaşılmaktadır. Buna karşın ülke sınırları içerisinde nüfusun yer değiştirmesi ise iç göç olarak ifade edilmektedir (Koçak ve Terzi, 2012: 169-175). Bu tanımlamaların ve anlatımları daha da açmak ve çeşitli sınıflandırmalarla anlatmak mümkündür. İnsanların göçleri konusunda üçlü bir tipolojiden bahsedilmektedir. Bu sınıflandırma kendi içerisinde de çeşitli alt ifadelere bölünmektedir (Oglethorpe ve Diğerleri, 2007; Castles, 2000; Uluslararası Göç Örgütü, 2001; Zelinsky, 1971). Tipolojilerden ilki, göçmenlerin tanımsal olarak ifade edilmesidir. Göçmenleri tanımsal olarak betimleyen ifadelerden biri, *Koruma Mültecilik*tir. Bu, koruma altına alınan yerlerde yaşayan ve oradaki evlerinden zorunlu olarak taşınan kişiler anlamına gelmektedir. İkinci ifade, *Ekonomik Göçmenlik*tir. Ekonomik göçmenler, tipik olarak istihdam yoluyla yaşam kalitelerini artırmak için menşe alanlarını terk edenler için kullanılır. Geçici işçi göçmenleri, yüksek vasıflı göçmenler ve yasadışı göçmenler bu kapsamda değerlendirilir. Üçüncü ifade, *Çevre Göçmenliği*dir (aynı zamanda *çevre mülteciliği*). Bu göçmenler ve mülteciler, çevrede yaşamlarını veya yaşam koşullarını olumsuz yönde etkileyen hızlı veya yavaş değişiklikler nedeniyle alışılmış evlerinden ayrılmak zorunda kalanlardır. Dördüncü ifade, *Aile Birleşimi Göçmenleri*dir. Bunlar, köklerinin dayandığı aileleri ile bulundukları bölgenin dışında birleşmek için göç edenlerdir. Beşinci ifade, *Geri Dönen Göçmenler*dir. Çeşitli sebeplerle evlerini terk edenlerin, evlerine ülkelerine geri dönenleri için kullanılır. Altıncı ifade, *Ülke İçinde Yerinden Olmuş Kişiler*dir. Bunlar, genellikle silahlı çatışma nedeniyle evlerini terk etmek zorunda kalma veya zorlama, şiddet durumları, insan hakları ihlalleri, doğal veya insan yapımı felaketler dolayısıyla ülkeleri içinde göç edenlerdir. Yedinci ifade, *Mevsimsel Göçmenler*dir. Bunlar, mevsimsel olarak işgücü, eğitim veya üretim fırsatlarını yakalamak için düzenli olarak yer değiştirenlerdir. Sekizinci ifade, *Geçici Göçmenler*dir. Bunlar, sabit bir ikametgâhı olmayan göçebe ve gezginlerdir. Birinci tipolojinin son ifadesi, *Mülteciler ve Sığınmacılar*dır. Bunlar, genellikle silahlı çatışma nedeniyle evlerini terk

etmek zorunda kalma veya zorlama, şiddet durumları, insan hakları ihlalleri, doğal veya insan yapımı felaketler dolayısıyla ülkeleri dışına göç edenlerdir.

İkinci Tipoloji, geçici göçmen türleri üzerine ifadelerdir. Göçmen türleri üzerine yapılan birinci ifade, *Dolaşım ya da Sirkülasyon*dur. Bu ifade, konutların kalıcı olarak veya uzun süreli olarak terkedilmediği, mevsimsel veya geçici göç gibi insan popülasyonlarının çeşitli kısa süreli, tekrarlayan veya döngüsel hareketleridir. İkinci ifade, *Uzun vadeli Göçmenler*dir. Bunlar, konutlarını 12 ay veya daha uzun bir zaman için terk etmekte olanlardır. İkinci tipolojinin son ifadesi, *Geçici Göçmenler*dir. Bunlar, birincil ikametgâhlarını değiştirmeden kısa süre hareket edenlerdir.

Üçüncü tipoloji, mekânsal göçmen türleri üzerine ifadelerdir. Mekansal göçmen türleri ifadelerinden ilki, *İç Göçmenler*dir. Bunlar, uluslararası kabul görmüş bir devlet sınırı içinde bir alandan diğerine geçenlerdir. İkinci ifade, *Uluslararası Göçmenler*dir. Bunlar, uluslararası alanda tanınan bir devletten bir bölgeden diğerine geçenlerdir. Üçüncü ifade, *Kırsal-Kentsel Göçmenler*dir. Bunlar, kır hayatından kent hayatına gidenlerdir. Dördüncü ifade, *Kırsal-Kır Göçmenler*dir. Bunlar, kır hayatından yine başka bir kır hayatına gidenlerdir. Beşinci ifade, *Kentsel-Kırsal Göçmenler*dir. Bunlar, kentlerden kıra gidenlerdir. Son ifade, *Kentsel-Kentsel Göçmenler*dir. Bunlar da, yaşadıkları kentten bir başka kente gidenlerdir.

Göçmenlik kavramının dışında göç ile ilişkilendirilen ve en yaygın uygulama olan mültecilik konusu, ülkelerin kamu politikalarının en önemli kısmını oluşturmaktadır. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda Mülteci: *Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statü* (Madde 61) olarak tanımlanmaktadır.

Mülteci kavramına benzeyen yönleriyle dikkat çeken bir diğer kavram, *Sığınmacı*'dır. Sığınmacılar, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde belirtilen nedenlerle ülkelerini terk etmek durumunda kalan ancak göç ettikleri ülke tarafından henüz mülteci olarak kabul edilmemiş kişiler olarak tanımlanmaktadır (Demirhan ve Aslan, 2015: 26). İkincil Koruma statüsü de göç ile ilgili önemli statülerden biridir. 6458 YUKK (Madde 63)'a göre bu statü, mülteci veya şartlı mülteci olarak adlandırılmayan fakat ikametinin bulunduğu ya da vatandaş bağı ile bağlı olduğu ülkesine ölüm cezasına mahkûm olma veya ölüm cezasının infazı, işkence, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalma, uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumları, ayrım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması gibi nedenlerle geri gönderilmesinde sakınca bulunan ve vatandaşı olduğu ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişilere verilmektedir. Hem mültecileri, hem şartlı mültecileri hem de ikincil koruma statüsünü içine alan kavrama da *Uluslararası Koruma* adı verilmektedir (Türkiye Göç Raporu, 2016: 20-22).

Suriyeli göçmenlerle ilgili en çok gündeme gelen ve kavramsal olarak içeriğinin verilmesi gereken bir diğer statü, *Geçici Koruma*'dır. Geçici Koruma, YUKK'nın 91. maddesinde:*"Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir."* Ayrıca bu kişilerin Türkiye'ye kabul edilmesi, ülkede kalış durumları, elde ettikleri hak ve yükümlülükler, ülkeden çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirler, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin

belirlenmesi gibi konular Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle ile düzenlenmektedir (https://www.goc.gov.tr/turkiye-de-gecici-koruma). Son olarak Türkiye'nin ve dünyadaki birçok ülkenin başvurduğu yöntemlerden biri olan *Sınır Dışı Etme* konusuna yer vermek gerekmektedir. Türkiye'de bu konu, 6458 sayılı YUKK'nın 52 ile 60. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Türkiye'nin Göç Deneyimi

Türkiye, bulunduğu konum ve sosyo-kültürel yapısı itibariyle göç konusunda tarihsel kökleri olan çok deneyimli bir ülkedir.[1] Türkiye'ye yönelen göçü belirleyen dört ana unsurdan bahsetmek mümkündür. Bunlardan birincisi, komşu ülkelerde yaşanan siyasi belirsizlikler ve çatışmalar sonucunda halkın daha güvenli, daha iyi hayat şartlarının olduğu yerlere gitme arzusudur. İkinci unsur, Türkiye'nin coğrafi konumunun gelişmiş Batı ve Kuzey ülkelerine geçiş yapmak isteyen transit göçmenler için köprü olarak görülmesidir. Üçüncü unsur, Avrupa'ya ulaşmayı hedefleyen göçmenlerin, Avrupa'nın sınırlarında uyguladığı sıkı kontroller ve artan göç kontrolleriyle, Türkiye gibi Avrupa'nın çevre ülkelerine yönelmek zorunda kalmasıdır. Son olarak dördüncü unsur ise, Türkiye'nin komşu ülkelere oranla ekonomik açıdan daha iyi şartlar sunması sebebiyle çalışmak isteyen göçmenler için çekici görülmesidir (Deniz, 2014: 185-186). Bu unsurların yanında, Türkiye'nin göçmenlere karşı ılımlı yaklaşımları, katı olmayan kuralları ve sosyo-kültürel bakış açılarının etkili olduğunu söylemek gerekmektedir.

Türkiye'de göç konusunda ilgili kurum, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'dür. Aktif olarak 2013 yılı ve sonrasında yıllık göç raporları ve faaliyet raporları yayınlamaktadırlar. Bu ve benzeri yayınlarla ülkenin göç politikalarına dair gelişmeleri kamuoyuna sunmaktadırlar. Türkiye'de göç ile ilgili mevzuatın kökenlerini Cumhuriyet'in ilk yıllarına götürmek mümkün olsa da sistematik bir kamu politikasının ürünü düzenlemeler, ancak 2013 sonrası gerçek bir anlama dönüşmüştür. Türkiye Cumhuriyeti'ne ait göç ile ilgili düzenlenen ilk kanun 1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanunu'dur. 2006 yılında bu kanun yerine 5543 sayılı İskân Kanunu yürürlüğe girmiştir. 5543 sayılı Kanun kapsamı dışında kalan yabancılara ilişkin iş ve işlemler konusunda, 1950 yılında çıkarılmış olan 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunlar mevcuttur.

Türkiye'deki yabancılara dair her konunun ayrıntılı bir şekilde ele alındığı en temel yasal metin 2013 yılında çıkarılan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'dur. Bu Kanun'un amacı: "Yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları; Türkiye'den uluslararası koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamı ve uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ile İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemek"tir. Türkiye'nin göç konusunda aktif bir şekilde işlettiği iki özel uygulaması bulunmaktadır. Bu uygulamalar hem yabancıların ülkeye uyum sağlamasını hem de ülke içindeki yerlerinin tespitini kolaylaştırmaktadır. Bunlar; e-İkamet Sistemi ve Yabancılarla İletişim Merkezi'dir (YİMER). e-İkamet Sistemi, Yabancıların ikamet izinlerinde ilk, geçiş ve uzatma başvurularının elektronik ortamda yapabilmelerini sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. YİMER ise, yabancılara etkin, kesintisiz ve hızlı hizmet sunmak amacıyla kurulmuş, 7 gün 24 saat kesintisiz bir şekilde Türkçe, Arapça, İngilizce ve Rusça dillerinde yabancıların tüm soru ve sorunlarına cevap vermektedir (2015 Türkiye Göç Raporu).

Göç etmeye mecbur kalanların ya da göç etmeyi tercih edenlerin göstermiş olduğu eğilimler, ülkelerin politikalarını doğrudan etkilemektedir. Bu etki genellikle sorunlarla gündeme gelmektedir. Çünkü göç edenlerin, göç etme süreçlerinde ve göç ettikleri yerlerde ekonomik, kültürel, sosyal birçok konuda sorun yaşamaları muhtemeldir (Yemen ve Diğerleri, 2017: 1128).

[1] İlgili veriler için bknz: http://www.goc.gov.tr/icerik/goctarihi_363_380

Bu noktada ülkelerin kamu politikalarını anlamak adına kamu politikası kavramının içeriğine yer verilmektedir. Kamu politikası, devletin yasalardan kaynaklanan otoritesinin bulunduğu herhangi bir konuda, yetkili olan kamu kurumu ya da görevlisi tarafından yapılan her türlü eylem ve işlemler olarak tanımlanabilmektedir. Kamu politikasında asli olan, devletin bu konudaki tutumudur. Kamu politikasının ortaya çıkışında sorulan çeşitli sorular, kamu politikasının içeriğini oluşturmaktadır. İlgili sorular (Jans, 2007: 3): Sorun nedir, sorunlar nasıl tanımlanmalıdır?-Bu sorunlar politika gündemine nasıl yerleştiriliyorlar?-Politika seçenekleri nasıl ortaya çıkıyor?-Hükümetler nasıl ve neden harekete geçiyorlar?-Hükümet politikasını etkileyen faktörler nelerdir? Göç politikası, verilen bu sorulardan yola çıkılarak; tesadüfi olmayan, politik yönü olan, aktif veya pasif olabilen, hem karar alma hem de uygulamayı içeren, sürdürülebilir bir devlet anlayışı ile dinamik, ihtiyaçlara cevap verebilen, katılımcı bir süreç sonucunda, bağlayıcı yönüyle ön plana çıkan çok yönlü bir yapı olarak ifade edilebilir. Bu noktada göç politikasına etki eden katılımcı aktörlerden biri olan düşünce kuruluşlarının yapısı ve Türkiye'nin bu konudaki deneyiminden bahsetmek gerekmektedir.

Türkiye'de Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün son verilerine göre 2019 yılı itibariyle genel olarak 44.527.385 kişi giriş yapmıştır. En çok giriş yapan ülke vatandaşlığı Rusya'dır (6.996.246). Yine son verilere göre çıkan kişi sayısı 44.579.083'tür. Bu noktada da ön plana çıkan ülke Rusya'dır. 2019'da 899.228 kişiye ikamet izni verilmiş, ikamet izni verilen ülkelerin içerisinde Irak, Türkmenistan, Suriye, Azerbaycan, İran, Afganistan, Rusya, Özbekistan, Mısır, Kazakistan gibi ülkeler bulunmaktadır. 2020 yılında yakalanan düzensiz göçmen sayısı 101.605 iken, bu sayı 2019 yılında 454.662'dir. 2020 yılında yakalanan düzensiz göçmenlerin en çok 41.559 ile Afganistan uyruklu oldukları tespit edilmiştir. 2019 yılında uluslararası koruma talebinde bulunanların sayısı 56.417 iken, 2018'de bu sayı 114.537 gibi son on yılın en yüksek başvurusuna sahiptir. AB ve EFTA ülkelerinde 2019 yılında uluslararası koruma başvurusu yapılan ülkeler arasında Türkiye 5. Sıradadır. En çok Almanya, sonrasında Fransa, İspanya ve Yunanistan ülkeleri bu başvuruları almış ülkelerdir. Bu başvuruyu yapan ülke uyruklarının başında ise yine Afganistan gelmektedir. Geçici koruma statüsü verilen Suriyeli'lerle ilgili veriler şu şekildedir: 2020 itibariyle bu kapsamda bulunanların sayısı 3.624.517'dir. 2019 verilerine (3.576.370) nazaran bu sayı azalmamış aksine artmıştır. Geçici barınma merkezlerinde kalanların sayısı toplam sayı içerisinde sadece 59.427 kişidir. Birebir formülü kapsamında türkiye'den çıkış yapan Suriyeli'lerin toplamda 26.612 olduğu belirtilmekte ve en çok Almanya (9.613) ile bu formülün uygulandığı görülmektedir[2].

Düşünce Kuruluşları

Düşünce kuruluşlarının her bir faaliyeti, güncel ya da toplumu ilgilendiren bir konu ile ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır. Fakat her bir düşünce kuruluşunun çok etkili faaliyetleri olduğunu söylemek ve ulusal-uluslararası arenalarda kendilerini gösterebildiklerini iddia etmek pek mümkün değildir. Bununla beraber öncelikle düşünce kuruluşlarının yapılarının ele alınması ve yapıları doğrultusunda göstermiş oldukları etkinliklerin incelenmesi daha doğru olacaktır.

Düşünce kuruluşları, ilk olarak Amerika'da ortaya çıkan ve daha sonra diğer ülkelerde yaygınlaşan, asıl amacı kamu politikalarının sorunlarında etkin rol üstlenmektir. Bu amaç doğrultusunda kamu politikalarının geliştirilmesinde önemli bir konumda görülmektedirler (Akdemir, 2007: 54). Düşünce kuruluşları temelde McGann'ın tanımı ile farklı sosyoekonomik sorun alanları için çözüm önerileri geliştiren ve politikalar öneren, ortaya çıkan kamu politikaları üzerinde araştırmalar, analizler ve değerlendirmeler yaparak raporlar üreten, ortaya koyduğu çalışmalarını ve bulgularını politika yapıcılar, ilgili kuruluşlar ve kamuoyu ile paylaşan yapılardır (McGann, 2013: 15). Hem kamu politikaları konusunda araştırma ve analiz yapmak hem de katılım organizasyonu olarak bilinçli kararların alınmasında rol oynamak gibi temel özelliklere sahip olan bu kuruluşlar (McGann, 2020:13) ürünlerini "ham veri" olarak değil, analitik çözümleme ve

[2] Bu veriler, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 21.10.2020 tarihinde yayınlamış olduğu veriler ile güncellenmiştir.

değerlendirmeden geçirerek, yorumlayarak ve çoğunlukla gelecek ve politika odaklı bir biçimde sunmaktadırlar (Altınbaş, 2009: 23).

Düşünce kuruluşlarının dünyadaki yaygın ismi "think tank"'tir. Tarihsel olarak bakıldığında bu kullanım ilk kez, ABD'de "akılcı yönetim" fikrinin egemen olmaya başladığı bir dönem olan 1901-1917 yılları arasında ortaya çıkmıştır. 1907 yılında Russell Sage Vakfı, 1910 yılında Russell Vakfı, 1911 yılında Carnegie Vakfı ve Twentieth Century Fonu, 1913 yılında Rockefeller Vakfı ile 1916 yılında Brookings ve Hoover Enstitüleri ilk kurulan düşünce kuruluşlarıdır (Keskin, 2005: 4). Bu düşünce kuruluşlarına ek yeni düşünce kuruluşlarının oluşması ve yayılması 1950'lere kadar çok mümkün olmamış, sadece iki düzine kadar düşünce kuruluşu oluşmuştur. Sonraki süreçte önce 1950-1980 yılları arasında bir artış gözlenmiş, asıl artış ise 1980 yılı sonrası gerçekleşmiştir. Ortaya çıkan düşünce kuruluşları, kuruldukları ülkelerdeki kamusal olaylarla eş düzey bir misyonla oluşturulmuşlardır. Örneğin ikinci dünya savaşı sonrasında kurulan kuruluşların ana konuları savaşlar ve uluslararası ilişkiler olmuştur. Bu amaca hizmet etmek için kurulan kuruluşlara örnek olarak RAND Corporation (1948), Foreign Policy Research Institute (1955), Center for Strategic and International Studies (1962) gibi kuruluşlar verilebilir kuruluşlarındadır (Keskin, 2005: 6).

Düşünce kuruluşlarının ilk ortaya çıkış sebepleri ile sonrasındaki sayılarının artış sebepleri, birbiriyle doğrudan örtüşmemektedir. Sebepler ve uygulamalarda farklılaşmalar söz konusu olmuştur. Özellikle devletçi politikaların yaygınlaşması, kamu sektörünün daha da büyümesine, hükümetlerin iş yüklerinin artmasına, küreselleşme ile birlikte sorun alanlarının genişlemesine ve çeşitlenmesine neden olmuştur. Bu değişim ve dönüşüm beraberinde farklı alanlarda ortaya çıkan düşünce kuruluşlarını getirmiştir. Zaten temelde düşünce kuruluşlarının ortaya çıkış nedeninin, hükümetlerin, dünya ve yönetmekte oldukları toplum ile ilgili temel bilgilere, alternatif "siyasa önerileri"ne ve bu alternatiflerin fayda-zarar hesaplamalarına ve muhtemel sonuçlarına ihtiyaç duymaları olduğunu söylemek de mümkündür (Altınbaş, 2009: 23). Bunun yanında sayıların 1980 sonrası daha da artmasının temelinde yönetişim gibi paydaş yönetim olgusunun ülkelerde kabul görmesi gösterilebilir. Yönetişimle birlikte sivil toplum yapılarının önemi daha da artmıştır. Yönetişim olgusu kamunun, özel sektörün ve üçüncü olarak sivil toplumun dahil edildiği, şeffaf, hesap verilebilir, demokratik, katılımcı, etkin ve verimli bir yönetim anlayışıdır. Bunlara ek olarak, siyasi partilerin, üniversitelerin, değişik kamusal, sivil ya da özel kuruluşların, düşünce kuruluşları ya da türevi benzer kuruluşlar kurmasının, veri üretmesinin ve paylaşmasının, yaşanan rekabeti kızıştırmasının ve düşünce kuruluşlarına olan talebi körüklemesinin de etkili olduğunu söylemek mümkündür (Gül ve Yemen, 2016: 659).

Düşünce kuruluşlarının yapılarına bakıldığında, büyüklükleri, mali kaynakları, örgütlenme biçimleri, çalışanlarının nitelikleri, uzmanlaşma alanları, siyasi önemleri, araştırma konuları vb. bakımından farklılaşmaktadırlar (Bağcı ve Aydın, 2009: 59). Bununla birlikte karar verme ve politika oluşturma süreçlerine etkileri ülkeden ülkeye, politikadan politikaya, kuruluştan kuruluşa ya da hükümetten hükümete de değişebilmektedir (Krastev, 2009: 83). Örneğin Mendizabal (2009), Latin Amerika üzerinden düşünce kuruluşlarının rollerini; politikalarını gerçekleştirmek için siyasal destek arayan, siyasal iktidarların ya da çeşitli kuruluşların politikalarının meşruluk kazanmasına katkı sunan, alternatif çözümlerin ve politikaların geliştirilmesi amacıyla tartışma ve beyin fırtınası ortamları oluşturan, çıkar gruplarının ya da siyasal partilerin finansal kanalları gibi hareket eden ve son olarak kurum ve kuruluşlar için uzmanlar yetiştirip bu konuda havuzlar oluşturan yapılar olarak tarif etmiştir.

Düşünce kuruluşları ürünlerini ve görüşlerini, paneller, konferanslar, televizyon programları ve seminerler düzenleyerek; çalışanlarını üniversitelerde vb. yapılarda ders vermelerini teşvik ederek; yazılı ve elektronik medyada görünürlüklerini arttırarak (özellikle sosyal medyada), internette kendi web sitesini oluşturarak ilgili yapılara ulaştırmaktadırlar (Abelson, 2002: 11-12).

Düşünce kuruluşlarının yapıları ile ilgili değinilmesi gereken bir konu da sivil toplum kuruluşları ile olan ilişkileridir. Temelde sivil toplum kuruluşu özelliği göstermelerine rağmen düşünce kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında bazı farklar bulunmaktadır. Bunlardan ilki, STK'ların bireylerin bazı ortak amaçları gerçekleştirmek için gönüllü olarak bir araya gelerek örgütlenmeleriyle oluşurlarken, düşünce kuruluşları, bilgi üretmek gibi temel bir amaçla işlevsellik kazanmaktadırlar. Bir diğer farklılık, STK üyelerinin ilgi duydukları ve faaliyet yapmak istedikleri alanlarda herhangi bir uzmanlığa ve ayrıntılı bilgiye sahip olmak zorunda olmamalarına rağmen düşünce kuruluşlarında çalışanların inceledikleri ve bilgi ürettikleri konularda üst düzey bir bilgi ve uzmanlığa sahip olmaları gerekmektedir (Yıldız ve Diğerleri, 2013: 192). Yine STK'ların temelde geniş ve yaygın bir üyelik tabanına sahip olmalarına rağmen düşünce kuruluşlarında genellikle bu genişlik ve yaygınlık yapı itibari ile mümkün olmaz. Hatta düşünce kuruluşları, üye aidatlarının çok ötesinde maddi kaynaklara gereksinim duyabilirler ve bunu projelerden, danışmanlık, araştırma, analiz ve raporlama gibi hizmetlerinden ya da bağışlardan sağlama yoluna gidebilirler (Gül ve Yemen, 2016: 661). Bu farklılıkların yanında düşünce kuruluşlarının temelde sivil toplum kuruluşu sayıldığını belirtmek gerekir. Örneğin Türkiye'de, birçok düşünce kuruluşunun bulunmasının yanında yasal metinlerde sadece dernekler ve vakıflar bulunmaktadır (4721 Sayılı Medeni Kanun, Madde 56). Ayrıca Gül ve Yemen'in belirttiği üzere düşünce kuruluşlarını; "kâr amacı gütmeden, doğrudan siyasal iktidarı, siyasi bir anlayışı ya da bir siyasi partiyi temsil etmeden, çeşitli konularda araştırma yaparak, bilgi, düşünce ve politika üreterek, akademik ve diğer ilgili çevrelerle ülkelerin veya hükümetlerin politikalarının geliştirilmesinde ve uygulanmasında "köprü" vazifesi gören, görece bağımsız yapıda olmaları" sivil toplum kuruluşu olarak değerlendirilmelerini mümkün kılmaktadır (Gül ve Yemen, 2013: 517).

Düşünce kuruluşlarının farklı amaçlar üzerinde yoğunlaşmaları, araştırmacıları aynı zamanda sınıflandırılmaları noktasında bir değerlendirmeye yönlendirmiştir. Bu noktada tek bir sınıflandırma yerine birkaç tane farklı sınıflandırma bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi McGann tarafından yapılan: Etkinlik derecesine, bağımsızlık kriterine, tam bağımsız, yarı-bağımsız/bağımlı, tam bağımlı olma kriterine ve işlevlerine göre düşünce kuruluşları sınıflandırmasıdır (McGann, 2009, Aktaran: Karabulut, 2010: 96). Bir başka sınıflandırma Foreign Affairs tarafından yayınlanan "think tank indeksi"nde: Politika Yapıcılar, partizanlar, fantomlar, bilim adamları ve aktivistler şeklinde yapılmıştır. Yine bir başka sınıflandırma Amnesty International tarafından, finansman kaynakları temel alınarak: Kar amacı gütmeyen bağımsız sivil toplum kuruluşu olarak düşünce kuruluşları, üniversitelerle ilişkili olan politika araştırma enstitüleri, hükümet destekli düşünce kuruluşları, özel sektör kuruluşlarınca oluşturulan ve/veya desteklenen düşünce kuruluşları ve son olarak siyasal partilerce oluşturulan ve/veya desteklenen düşünce kuruluşları (Stone, 1996, 2007; Struyk, 2002) şeklinde yapılmıştır.

Türkiye'nin Düşünce Kuruluşları Deneyimi

Türkiye'nin düşünce kuruluşları konusundaki deneyimi, dünyadaki gelişmelerden farklı bir seyir izlemiştir. Ülkemizdeki düşünce kuruluşları, bir ihtiyaç doğrultusunda ortaya çıkmamış, birçok konuda olduğu gibi gelişmiş ülkelerden etkilenilerek oradaki deneyimlerin araştırmacılar ve üniversite araştırma merkezleri aracılığı ile Türkiye'de değerlendirilmesi ile oluşturulmaya başlanmıştır. Düşünce kuruluşlarının en etkili olduğu ülkelerin başında gelen ABD'de özel sektör girişimcilerinin öncülük ettiği kuruluş örnekleri bulunmaktadır. Türkiye'de ise, daha çok devlet eliyle ya da devlet desteğiyle oluşan düşünce kuruluşları bulunmaktadır. Bu durum, üçüncü bir bakış açısı yerine yine bürokrasinin düşünce kuruluşları aracılıyla da karar mekanizmalarında bulunması anlamına gelebilmektedir (Zariç, 2012: 9). Krastev (2009: 83), bu görüşü destekler nitelikte, siyasetçilerin bu gibi durumlarda düşünce kuruluşlarının üst yönetimleri ile ilişkilerini iyi tuttuklarını ancak kuruluşların araştırma ve analiz sonuçlarına sıcak bakmadıklarını iddia etmektedir. Zariç (2012: 8), Türkiye örnekleri üzerinden, genellikle düşünce kuruluşlarının siyasi iktidar ile etkileşimde olduğu bir uygulamadan bahsetmektedir. Amaçlarının kamu politikası veya

uluslararası ilişkiler konusunda iktidarı bilgilendirmek, kamuoyu oluşturmak, ilgililerin dikkatini çekmek ve kamuoyu tartışması yaratmak olduğunu söylemektedir.

Yine düşünce kuruluşlarının Türkiye'deki deneyimine bakıldığında çeşitli sorunlarla uğraştıklarını söylemek mümkündür. Özellikle bağımsızlık ilkesini vurgulamalarına rağmen ekonomik sıkıntılardan dolayı bu konuda esneyen örnekler mevcuttur (Karadeniz, 2009: 338). Ekonomik olarak sıkıntı yaşayan ya da bunu tercih olarak kabul eden düşünce kuruluşları aynı zamanda bir güdümün altına girebilmektedir. Bu durum, sunulan bilgilerin güvenilirliği konusunda düşündürücü bir tablo çizmektedir (Altınbaş, 2009: 23). Olayın bir de farklı bir boyutundan bahsetmek gerekmektedir. Türkiye'deki düşünce kuruluşlarının hem devletten hem de özel sektörden destek alamadıkları durumlarda, ekonomik sorunlarını aşabilmek için yurt dışı kaynaklı destek arayışlarına girmektedirler. Başarılı olmaları halinde ise, Türkiye'deki bilgileri güdümünde oldukları ülkelere bir ajan edasıyla taşıdıkları eleştirileri ile karşılaşmaktadırlar (Zariç, 2012: 13). Oysa bu kuruluşların artması için hem özel sektörün hem de kamu sektörünün destekleri ve teşvikleri bu gibi eleştirilerin önüne geçebilecek adımlar olarak benimsenmelidir. Dünya örnekleri üzerinden düşünce kuruluşları denildiğinde ön plana çıkan özelliklerin Türkiye'deki düşünce kuruluşları açısından da korunabilmesi, yönetişimin ön plana çıkarılması ve güdümlü değil bağımsız, etkili, verimli ve çözüm odaklı düşünce kuruluşlarının sürdürülebilir olması önceliklendirilmelidir.

Son olarak Türkiye'nin düşünce kuruluşları deneyiminde oluşum ve sorunların yanında mevcut düşünce kuruluşlarının hangileri olduğu bilgisi önem kazanmaktadır. Wikipedia'ya göre Türkiye'de toplamda 64 düşünce kuruluşu listeye dahil edilmiştir. Bu kuruluşlardan en eski kuruluş tarihine sahip düşünce kuruluşu "Dış Politika Enstitüsü"dür (1974). En yeni kurulan ise, 2017 yılında kurulan Ulusal Strateji Araştırmaları Merkezi (Ulusam)'dir[3]. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde bu listede yer alan ve listeye girmediği halde Türkiye'deki şubesi ile sıralamalara giren düşünce kuruluşları göç politikaları açısından incelenmiştir.

Düşünce Kuruluşlarının Göç Konusundaki Faaliyetlerinin İncelenmesi

Her yıl Pennsylvania Üniversitesi tarafından yayınlanan "Dünyanın En İyi Düşünce Kuruluşları Listesi"ne göre dünya genelinde, 2018-2019 yılları verilerine göre aktif sayılan 8248 düşünce kuruluşu bahsedilmiştir (McGann, 2020: 40). Bu listede yer alan dünyanın en fazla düşünce kuruluşuna sahip ilk 25 ülkesi sıralamasında Türkiye yer almamıştır. Bu sıralamaya giren ülkelerden 1871 düşünce kuruluşu ile ABD birinci sırada, 61 kuruluş ile Tayvan yirmibeşinci sıradadır. Listenin oluşturulmasında, "dünyanın en iyi düşünce kuruluşları", "bölgelere göre en iyi düşünce kuruluşları", "çalışma alanlarına göre en iyi düşünce kuruluşları" ve "özel başarı konusunda en iyi düşünce kuruluşları" ana başlıkları altında gruplamalar yapılmıştır. Bu gruplamalara Türkiye'den 48 düşünce kuruluşu dahil edilmiştir (McGann, 2020: 44-49). Ancak sıralamalara 20 düşünce kuruluşu girmiştir. Türkiye'den sıralamaya giren düşünce kuruluşları Tablo 1'de verilmiştir. Verilen tablodan hareketle, dünyanın ileri gelen düşünce kuruluşları ile aynı kategorilerde görülüp sıralamaya dahil olan ve 8 farklı kategoriden sıralamalarda yer alan en aktif düşünce kuruluşları TESEV ve EDAM olmuştur.

Tablo 1: 2019 Dünyanın En İyi Düşünce Kuruluşları Listesi Türkiye

Dünyanın En İyi Düşünce Kuruluşları (ABD Dışında)	
40. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)	80. Liberal Düşünce Topluluğu (LDT)
Tüm Dünyanın En İyi Düşünce Kuruluşları	
78. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı	89. Liberal Düşünce Topluluğu

[3] Ayrıntılı liste için bknz: https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27deki_d%C3%BC%C5%9F%C3%BCnce_kurulu%C5%9Flar%C4%B1_listesi

(TESEV)	
Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki En İyi Düşünce Kuruluşları	
10. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)	16. Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi (EDAM)
17. Liberal Düşünce Topluluğu	21. Avrupa İstikrar Girişimi (ESI) (Türkiye)
46. Al Urdun Al Jadid Araştırma Merkezi (UJRC) (Türkiye)	47 Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK)
70. Ekonomik, Siyasal ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (TESAM)	76. Türkiye'nin Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi
78. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)	81. Al Sharq Forum (Türkiye)
89. İstanbul Politikalar Merkezi	91. Stratejik Araştırmalar Merkezi (SAM)
Savunma ve Güvenlik Alanında En İyi Düşünce Kuruluşları	
19. Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi (EDAM)	78. Uluslararası Stratejik Tahlil ve Araştırmalar Merkezi (USTAD)
91. Ekonomik, Siyasal ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (TESAM)	102. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK)
Yerli Ekonomi Politikası Alanında En İyi Düşünce Kuruluşları	
26. Liberal Düşünce Topluluğu	
Eğitim Politikası Alanında En İyi Düşünce Kuruluşları	
30. İstanbul Politikalar Merkezi	46. Eğitim Reformu Girişimi (ERG)
Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler Alanında En İyi Düşünce Kuruluşları	
51. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)	111. Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi (EDAM)
112. Global İlişkiler Forumu (GİF)	114. Ekonomik, Siyasal ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (TESAM)
137. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK)	
Uluslararası Kalkınma Politikası Alanında En İyi Düşünce Kuruluşları	
	98. Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi (EDAM)
Uluslararası Ekonomi Politikaları Alanında En İyi Düşünce Kuruluşları	
40. Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi (EDAM)	
Bilim ve Teknoloji Alanında En İyi Düşünce Kuruluşları	
	44. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)
Gıda Güvenliği Alanında En İyi Düşünce Kuruluşları	
131. Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü	
Hükümet Bağlı En İyi Düşünce Kuruluşları	
	53. Stratejik Araştırmalar Merkezi (SAM)
Yönetim Alanında En İyi Düşünce Kuruluşu	
60. Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi (EDAM)	
Bir Düşünce Kuruluşu Tarafından Üretilen En İyi Politika Çalışması Raporu	
	"Üst Düzey Karar Almada Kadın Katılımı" Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) (Alfabetik Liste; Sıralamalı Değil)
En İyi Düşünce Kuruluşu Konferansı	
22. Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi (EDAM)	62. Friedrich Ebert Vakfı (Türkiye)
Siyasi Parti Bağlantısı Olan En İyi Düşünce Kuruluşları	
33. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA)	

Üniversiteye Bağlı En İyi Düşünce Kuruluşları	
61. Bahçeşehir Üniversitesi, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (Betam)	70. Küresel Siyasal Eğilimler Merkezi / Kültür Üniversitesi (GPOT)
Takip Edilen Düşünce Kuruluşları	
36. Uluslararası Stratejik Tahlil ve Araştırmalar Merkezi (USTAD)	
Dış İlişkilere / Halka Açık Düşünme Kuruluşları En İyi Katılım Programı	
	36. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)
En İyi Medya Kullanımı (Basılı veya Elektronik)	
41. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)	
Kamu Politikaları Üzerinde En Çok Etkisi Olan Düşünce Kuruluşları	
	28. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)
Yıllık Faaliyet Bütçeleri 5 Milyon Dolardan Daha Az Olan En İyi Düşünce Kuruluşları	
21. Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi (EDAM)	

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde bu tabloda yer alan her bir düşünce kuruluşunun web sayfaları üzerinden kendilerini nasıl tanımladıklarına bakılmış, daha sonra çevrimiçi olarak web sayfalarında yer verdikleri çalışmalar içerisinde 2015 yılı ve sonrası ele alınarak göç politikaları konusundaki yayınları incelenmiştir. Daha önce belirtildiği üzere dönem olarak 2015 ve sonrası belirlenmiştir. Hem vize antlaşmasının iptal edilmesi hem de 2015 sonrasının ele alınmasındaki en temel nokta, Suriye'de yaşanan savaşın etkisi ile 2015 yılında yaşanılan dış göç alımının ciddi boyutlara ulaşmasıdır (2015 yılında geçici koruma kapsamına alınanların sayısı 2.503.549'a çıkmıştır). İncelenen düşünce kuruluşlarının kurulma amaçları ve çalışmaları arasındaki ilişki ortaya konularak, Türkiye'deki göç politikalarına yaklaşımları ve yönlendirici etkilerinin olup olmadığı değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çünkü dünya uygulamalarında kamu politikalarına yön verme özelliğine sahip, bilgileri ham olarak değil işlenmiş hale getirerek kamuoyuna ve ilgili kuruluşların hizmetine sunan düşünce kuruluşlarının, Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olan göç konusuna yaklaşımları ile etkili kamu politikası oluşturulması ve uygulanmasında kilit bir rol üstlenmesi beklenmektedir.

Bulgular

Yukarıda verilen bilgiler ışığında elde edilen bulgular bu bölümde çeşitli alt kategoriler halinde incelenmiştir. Bulguların anlamlı hale gelebilmesi için belirlenen bu kategorilerde; amaçlarda ön plana çıkan olgular, göç politikaları üzerine yıllara göre faaliyet sayıları, göç politikaları üzerine yıllara göre faaliyet çeşitleri, göç politikaları üzerine faaliyetlerde en çok işlenen konular, göç politikaları üzerine faaliyet başlıklarında yer alan kelimeler inceleme başlıkları olarak belirlenmiştir.

İlk olarak ilgili 20 düşünce kuruluşunun "Hakkımızda" kısımlarında öne çıkan olgular aşağıdaki tablo ile sunulmuştur. Ancak bu düşünce kuruluşlarından kendi resmi web sitelerine ulaşılamayan USAK ve Al Urdun Al Jadid Araştırma Merkezi tabloya alınmamıştır. Ayrıca göç konusunda her hangi bir yayınına ulaşılamayan Al Sharq Forum Tablo 2 dışındaki diğer tablolara; kurulma amacı ve faaliyetleri incelendiğinde göç politikaları ile ilişkisi bulunamayan Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü de Tablo 1 dışındaki diğer tablolara eklenmemiştir. Bununla birlikte listede yer alan Türkiye'nin Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi'nden kasıt hangi düşünce kuruluşunun olduğu netlik kazanmadığından dolayı yine Tablo 2 ve sonrasındaki tablolara dahil edilmemiştir.

Tablo 2: Düşünce Kuruluşlarının Amaçlarında Ön Plana Çıkan Olgular

Kuruluşun Adı	Öne Çıkan Olgular
TESEV	Demokratikleşme, iyi yönetişim, sosyal eşitsizlik, kapsayıcı politika, sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir çözüm, bilimsel bulgulara dayanma, bağımsızlık.
LDT	Özgürlük, özel mülkiyet, piyasa ekonomisi, insan hakları, hürriyetçi demokrasi, hukukun hâkimiyeti, adalet, barış, hoşgörü, güven, düzen ve refaha dayalı yaşam, fikrî, felsefî kaynak oluşturma, liberal ilkeler, çözüm odaklılık, bağımsızlık.
EDAM	Dış siyaset ve güvenlik, Türkiye-AB ilişkileri, Enerji ve iklim değişikliği politikaları, Ekonomi ve küreselleşme, Silahların kontrolü ve silahların yayılmasının önlenmesi, Siber politikalar, İşbirliği, Bağımsızlık.
ESI	Liberallik, Avrupalılık, Karar vericileri etkileme, takım temelli çalışma, iltica politikaları, Türkiye-AB ilişkileri, Avrupa Politikaları, Vizesiz seyahat, azınlık sorunları.
TESAM	Dış politika ve güvenlik, ekonomi, hukuk, toplumsal bilimler, bağımsızlık, yenilikçilik, çözüm odaklılık, beyin gücü yetiştirme ve beyin göçünü önleme.
TEPAV	Veriye dayalı politika analizi yapmak, fikirlerin hayata aktarılması, somut proje üretmek, çalışmalarda süreklilik, objektiflik, paydaş yönetim, Makro Ekonomi, sürdürülebilirlik, İnovasyon, iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma, küresel bakış açısı, şehircilik, bölgecilik, Türkiye-Ab ilişkileri, yönetişim, kamu yönetiminde idari ekinlik, yolsuzlukla mücadele, katılım, Etki analizi, ticaret, hukuk, G20 çalışmaları.
Al Sharq Forum	Çoğulculuk, adalet, bağımsızlık, kar amacı gütmeme, ekonomik refah, sosyal uyum, uzun vadeli strateji ve program geliştirme.
İstanbul Politikalar Merkezi	Demokratikleşme, iklim değişikliği, transatlantik ilişkiler, çatışma çözümü ve arabuluculuk, küresel bakış açısı, kurumsal reform, üniversite girişimleri, enerji dönüşümü, kentleşme ve yerel yönetişim, tarafsızlık, yenilikçilik.
SAM	Türk dış politikası, bilimsel ve entelektüel danışmanlık, işbirlikçi yönetim, güvenilir bilgi ve analiz, yerel ve küresel politika, kanunla kurulma, geniş yayın ağı.
USTAD	Bölgesel ve evrensel güç, sosyal, ekonomik ve kültürel politika, girişimcilere önderlik, Eğitim, Düşünce, ARGE, Dokümantasyon, Proje geliştirme, Sivil İnisiyatif, Uluslararası İlişkiler, Çevre, Öngörüler/Beyin fırtınaları, Enerji, Hukuk, Sanayi, Bilim-Teknoloji, Bölgesel, Ulusal Güncel Konular, Katılımcı demokrasi, Yaşam kalitesi, Bilimsel verilere dayanma, takım çalışması, ortak akıl, yenilikçilik, öz değerlere saygı.
ERG	Eğitimde yapısal dönüşüm, bağımsızlık, kar amacı gütmeme, ortak akıl, paydaşlık, çoğulcu eğitim, eğitim gözlemleri, eğitim laboratuvarı.
GİF	Globallik, bağımsızlık, yaratıcılık, farklı görüşlere yer verme, sınırsız merak, analitik sorgulama, rasyonel tartışma, yapıcı üslup ve nesnel sentez, barış, refah ve ilerleme, erişilebilirlik ve adalet.
Friedrich Ebert Vakfı	Sosyal demokrasi, kamu yararı, bağımsızlık, kültürel kuruluş, Sosyal Adalet, kalkınma, küresel bakış açısı, barış ve güvenlik, uluslararası dayanışma içerisinde şekillendirme, Avrupa Birliği'nin genişlemesi, paydaş yönetim, diyalog ve işbirliği.
GPOT	Kar Amacı Gütmemek, Partizan olmamak, Bağımsızlık, Türk Dış politikası, uluslararası gündem, Diyalog, Çözüm Odaklılık, Demokratikleşme, Barış, İstikrar, siyasi, sosyal ve ekonomik, Paydaş Yönetim, İşbirlikçilik, Bölgelere Özgü Programlar, Kısa ve Uzun Vadeli Proje Üretme.
SETA	Siyaset, dış politika, ekonomi, toplum ve medya, hukuk ve insan hakları, güvenlik, strateji, eğitim ve sosyal politikalar, Avrupa araştırmaları, enerji, çözüm odaklılık, küresel bakış açısı, gelecek odaklılık, farklı görüşlere yer verme, ortak akıl, ulusal, bölgesel ve küresel sorunlara eğilme, inter-disipliner bakış açısı, barış, eşitlik, adalet, hukukun üstünlüğü, "iyi"nin inşası, eğitim, sosyal güvenlik, para politikaları, yabancı sermaye, insan hakları, Türk dış politikası, medya, enerji politikaları, partizan olmayan.
BETAM	Bilimsel araştırma geleneği, Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal sorunları, paydaş yönetim, işbirlikçilik.

Yukarıda verilen Tablo 2'ye bakıldığında, bu çalışmanın ana konusu olan göç politikaları hakkında doğrudan misyon ve vizyon üstlenmiş bir düşünce kuruluşundan bahsetmek mümkün değildir. Bununla birlikte, göç ile ilişkili "iltica" konusuna yer veren sadece ESI (Avrupa İstikrar Girişimi) olmuştur. O'nun dışında kalan diğer düşünce kuruluşları göç politikalarını; Türk dış politikası, Türkiye-AB ilişkileri, ekonomik, toplumsal, kültürel, eğitsel konulardan biri olarak değerlendirmiş ve faaliyetlerinde yer vermiştir. Bu doğrultuda geriye kalan düşünce kuruluşları ile kendilerine belirledikleri amaç - faaliyet ilişkisi üzerine aşağıdaki tablolar hazırlanmıştır. Temelde, Düşünce kuruluşlarının yıllara göre göç ile alakalı yapmış oldukları faaliyetlerin sayıları, faaliyet çeşitleri, en çok işlenen konular, faaliyet başlıklarında yer alan dikkat çekici kelimeler şeklinde kategoriler oluşturularak veriler ele alınmıştır. Özellikle belirtilmelidir ki, burada işlenen her bir veri, erişilebilirlik kriteri doğrultusunda değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 3: Göç Politikaları Üzerine Düşünce Kuruluşlarının Yıllara Göre Faaliyet Sayıları

Kuruluşun Adı	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
TESEV	4	0	1	5	2	2	14
LDT	7	2	1	1	3	1	15
EDAM	3	0	2	3	1	1	10
ESI	4	0	0	0	0	0	4
TESAM	13	0	1	4	1	1	20
TEPAV	2	4	5	0	23	1	35
İstanbul Politikalar Merkezi	0	7	8	9	8	8	40
SAM	1	2	3	4	2	6	18
USTAD	3	17	2	0	0	0	22
ERG	0	0	0	0	0	1	1
GİF	4	4	6	1	2	1	18
Friedrich Ebert Vakfı	0	2	0	1	0	1	4
GPOT	0	2	3	3	3	7	18
SETA	37	23	7	14	5	9	95
BETAM	0	0	2	2	2	0	6
TOPLAM	78	63	41	47	52	39	320

Tablo 3'te verilen düşünce kuruluşlarının yıllara göre faaliyet sayılarının toplamı 320'dir. 2020 yılının henüz bitmemiş olması bu sayıyı yukarılara çekebilir. En çok faaliyet gerçekleşen yıl, 2015 ve en az faaliyet gerçekleşen yıl, 2020 dışında 2017'dir. Düşünce kuruluşların yapmış oldukları faaliyet sayılarına bakıldığında ise, 95 faaliyet ile SETA ve 1 Faaliyet ile ERG dikkat çekmektedir. Burada belirtilmelidir ki üstlendiği misyon doğrultusunda ERG'nin göçmenlerin eğitimi konusunda daha çok faaliyette bulunması etkili sonuçlar doğurabilecektir. Dünya sıralamalarında siyasi parti bağlantısı ile öne çıkan SETA'nın göç konusunda en çok faaliyet gerçekleştiren düşünce kuruluşu olması, iktidarın göç politikalarının kamuoyuna aktarılmasında rol üstlenen aktörlerden biri olmasıyla ilişkilendirilebilir. Yine dünya sıralamalarında Türkiye'yi birçok kategoride temsil eden TESEV ve EDAM'ın daha fazla faaliyet ile göç gibi çok önemli bir konuya eğilmeleri, Türkiye'nin göç politikalarının oluşturulmasında olumlu gelişmelerin önünü açacağı düşünülmektedir. Ayrıca, kuruluş bilgilerinde "iltica"ya yer veren tek düşünce kuruluşu ESI'nin sadece 4 faaliyetinin görünür olması ve 2015 sonrası göç konulu faaliyetlerine ulaşılamaması ilginç bir bulgu olarak değerlendirilmektedir. Türkiye'nin olduğu kadar Avrupa'nın da gündeminden hiç düşmeyen göç konusu hakkında Avrupa İstikrar Girişimi'nin daha faal olması beklenmektedir. Ayrıca vurgulanması gereken bir nokta da çok faaliyet gerçekleştirmenin çok kaliteli içerikler üretmek anlamına gelmediğidir. Faaliyet sayılarının kalite, etkinlik ve verimlilik ilkeleri doğrultusunda göç politikalarına etki edebilecek düzeyde olması gerekmektedir.

Tablo 4: Göç Politikaları Üzerine Düşünce Kuruluşlarının Yıllara Göre Faaliyet Çeşitleri

Kuruluşun Adı	Etkinlikler (Kongre-Konferans-Panel-Çalıştay-Staj-Yuvarlak Masa)	Makale-Not	Videolar ve Podcastler	Projeler	Raporlar-Bülten	TOPLAM
TESEV	3	5	1	3	2	14
LDT	4	11	0	0	0	15
EDAM	0	10	0	0	0	10
ESI	1	2	0	0	1	2
TESAM	0	20	0	0	0	20
TEPAV	2	13	0	0	20	35
İstanbul Politikalar Merkezi	22	7	0	0	11	40
SAM	3	15	0	0	0	18
USTAD	0	22	0	0	0	22
ERG	1	0	0	0	0	1
GİF	12	6	0	0	0	18
Friedrich Ebert Vakfı	3	0	0	0	1	4
GPOT	7	10	0	1	0	18
SETA	2	46	45	0	2	95
BETAM	2	4	0	0	0	6
TOPLAM	62	171	46	4	37	320

Düşünce kuruluşlarının en önemli özelliği, daha önce de belirtildiği üzere, ham bilgiyi işlenmiş hale getirerek sunması ve somut çıktılar olarak faaliyetlerde bulunmasıdır. Bu yönden ele alınan düşünce kuruluşlarının faaliyet gerçekleştirme şekilleri ve göç arasındaki bağlantıya bakmak önemli bir noktadır. 2015-2020 yılları arasında gerçekleştirilen toplam 320 faaliyet arasından en çok tercih edilen faaliyet çeşidi makale ve notlardır (171). Kalıcılık ve yaygın etki açısından bu sayı beklenilir bir bulgudur. Ancak düşünce kuruluşlarının dijitalleşen dünyada bilginin kolay bulunur ve çabuk unutulur yapısının göz ardı edildiği, çağın en etkili yöntemlerinden biri olan videolara ve podcastlere yeterince web sitelerinde yer vermedikleri görülmektedir. Katıldıkları canlı yayınları ve programları video olarak sitelerinde paylaşan SETA (45) dışında sadece TESEV profesyonel bir video paylaşımını paylaşmıştır. Oysa her kesime sosyal medya aracılığı ile ulaşmanın mümkün olduğu ve politikalara yön verici etkisinin genel kabul gördüğü bir mecrada daha görünür olmanın göz ardı edildiği düşünülmektedir. Tabi ki sadece video ya da podcast paylaşmak bir düşünce kuruluşunun etkisini ölçmede salt bir değerlendirme olamaz. Göç, mültecilik, göçmenlik ve sığınmacılık gibi güncelliğini ne yazık ki asla kaybetmeyen konuların projeler halinde belirtilen yıl aralığında sadece 4 adet olması da düşünce kuruluşlarının göç politikalarına etkisi konusunda düşündürmektedir. Sadece tespitler, analizler ve yorumların ifade edildiği makale, rapor tarzı faaliyetlerin yanında çözümün bir parçası olarak daha çok proje gerçekleştirmeye ihtiyaç olduğu bir gerçektir. Etkinlikler bazında düşünce kuruluşlarının makale ve notlar kadar olmasa da faal olduklarını söylemek mümkündür. Bu konuda en etkin düşünce kuruluşu, 22 etkinlik ile İstanbul Politikalar Merkezi'dir. Haklarında vermiş oldukları bilgilerde vurguladıkları gibi yönetişimin ön planda olduğu, paydaşlarla göç konusunun gündeme getirildiği bir görünüm çizmektedirler. Bununla birlikte EDAM, USTAD ve TESAM'ın göç konusunda herhangi bir etkinliğinin olmadığı da göze çarpmaktadır.

Tablo 5: Göç Politikaları Üzerine Düşünce Kuruluşlarının Faaliyetlerinde En Çok İşlenen Konular

Kuruluşun Adı	Suriye	AB Göç Politikaları	Mülteci	Göçmen-Göç	Yabancılar	TOPLAM
TESEV	4	3	3	3	1	14
LDT	6	2	1	6	0	15
EDAM	7	1	0	2	0	10
ESI	1	2	1	0	0	4
TESAM	3	1	2	9	5	20
TEPAV	31	0	1	3	0	35
İstanbul Politikalar Merkezi	28	2	5	4	1	40
SAM	3	1	3	11	0	18
USTAD	16	0	2	3	1	22
ERG	1	0	0	0	0	1
GİF	6	3	3	5	1	18
Friedrich Ebert Vakfı	1	0	0	3	0	4
GPOT	4	2	2	10	0	18
SETA	15	11	54	15	0	95
BETAM	4	0	0	2	0	6
TOPLAM	130	28	77	76	9	320

Göç politikaları üzerine düşünce kuruluşlarının en çok ele aldığı konuların verildiği Tablo 5'e bakıldığında, beklenildiği üzere en çok ele alınan konu Suriye meseledir. Türkiye'nin son yıllarının göç konusunda en çok tartışma alanını oluşturan Suriye ve Suriyeli mültecilerin yukarıda verilen diğer başlıkların da alt metinlerinde olduğunu belirtmek gerekmektedir. Özellikle Avrupa'nın Göç politikaları ve mülteci sorunlarının ele alındığı neredeyse her bir faaliyette Suriye'den de bahsedildiği görülmüştür. Özellikle Türkiye'nin sınır komşusu olarak Suriyeli göçmenlere kapısını açması, bu göçmenlerin bir kısmının da Türkiye'yi Avrupa'ya geçiş için bir köprü olarak görmesi ve bu konuda gerçekleşen durumlar Suriye meselesini sürekli gündemde tutmaktadır. Elde edilen bulgulara bakıldığında 31 faaliyette doğrudan Suriye meselesini ele alan TEPAV öne çıkmaktadır. TEPAV'ın kuruluş amacı doğrultusunda ve Suriye konusuna sosyo ekonomik açıdan yaklaşılmasına duyulan ihtiyaç göz önünde bulundurulduğunda bu olumlu bir etki göstergesi olarak değerlendirilmektedir. TESEV ve EDAM gibi en etkili iki düşünce kuruluşunun ise bu konuda çok faal olmadıkları görülmektedir. 54 faaliyetle mültecilik konusunda ön plana çıkan SETA'nın olaya giriş olarak Suriye başlığından çok mülteci başlığının altında Suriye konusunu işlediği de belirtilmelidir. Bunun da sorunu daha çok göç üst başlığı yerine spesifik bir bakış açısı ile ele alındığının bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Oysa göç ve göç politikaları sürdürülebilir bir hale getirildiğinde hangi özel olayla karşılaşılırsa karşılaşılsın duruma yaklaşım aynı şekilde gerçekleştirilecektir.

Tablo 6: Göç Politikaları Üzerine Düşünce Kuruluşlarının Faaliyet Başlıklarında Yer Alan Kelimeler

Kuruluşun Adı	Kelimeler
TESEV	Göç, Yerel Yönetimler, Göç Yönetişimi, Yerel Bürokrasi, Yerel Yönetişim, Genç Göçmenler, Kalkınmaya Duyarlı Göç, Suriyeli Göçmenler, AB Göç Politikaları, Uluslararası Koruma Kanunu, Kent Mültecileri, Misafirperverlik, Sürdürülebilir Kent, Suriyeli Sığınmacılar.
LDT	Suriyeli Göçmenler, Göçün sosyolojisi, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da Göç Eğilimleri, Tehdit ve Sosyal Mesafe Kuramları, Hürriyet, Suriyeli Çocukların Eğitimi, Ekonomik ve Toplumsal

	Uyum, Avrupa ve Göç, Suriyeli Kadın Mülteciler, Koruma Sorumluluğu, Açık Göç Politikası, Mültecilik.
EDAM	İdlib, Suriye, Rejim Taarruzu, Demokrasi ve Dış politika, İnsani Trajedi, Korumacılık Savaşları, Avrupa Birliği, Kimyasal ve Biyolojik Silah, Türkiye Hava Sahası, Rusya Müdahalesi,
ESI	Vizesiz Avrupa, Almanya ve Mülteci Krizi, Merkel Planı, Türkiye-AB İlişkileri
TESAM	Ermeni Toplumu, Türksüz Ermenistan, göç ve sosyoloji, ücret odaklılık, kültürlerarası karşılaştırma, sığınmacılık, ötekileştirme, Suriyeli Mülteciler, İslamofobi, Küresel Terör, Göç, Göç Politikaları, Göç Yönetişimi, Çerkez Sürgünü, İltica, Coğrafi Kısıtlama, AB Göç Politikaları, Zorunlu Göç, Ortadoğu, Psikolojik Göç, Yabancı düşmanlığı, Rus Irkçılığı.
TEPAV	Göçmenler, Suriye ile ticari ilişkiler, Suriye Sermayeli Şirketler, Suriye Gettoları, Anayasa Mühendisliği, Suriye Anayasa Süreci, Haberlerde Suriye, Türkiye'de Suriyeli Bebek Ölümleri, İşsizlik ve Sosyal Uyum, Halk Sağlığı, Suriye'de İç Savaş, Mülteci İşletmeler, Korona ve Düzensiz Göç, Türkiye ve Almanya'daki Dinamikler.
İstanbul Politikalar Merkezi	Göç ve İstanbul, Göç İşbirliği, Türkiye-AB İlişkileri, Suriyeli Öğrenciler, Mülteci Entegrasyonu, İklim ve Göç, Toplumsal Cinsiyet ve Suriyeli Kadınlar, Suriyeli Sağlık ve Eğitim Uzmanları, Mültecilerin İşyeri Entegrasyonu, Dil Eğitimi, İş İnsanları ve Irak Savaşı, Genç Mülteciler, Suriyeli Şirketler, Adalet, Suriye ve Yerel Yönetimler, Suriyeli Sığınmacılar, Suriyeli Mülteciler ve Eğitim, Cinsiyet ve Sağlık Hizmeti, Almanya ve Türkiye Uyumu, Suriye'nin Geleceği, Yükseköğretim, Post Korona Dünya ve Suriye, Suriyeli İşçiler ve Tekstil, Türkiye, Rusya ve Batı, Kentli Mülteciler, Türkiye ABD İlişkileri, Türkiye-AB İlişkileri, Suriye, Libya ve Yemen, İdlib, Merkel, Korona Sonrası Sosyal Adalet.
SAM	Göç, Mena, Mülteci, Göç Politikaları, Obama ve Trump, Göç ve Terörizm, Suriye, Uluslararası Göç, AB/NATO ve Göç, COVID-19 Pandemisi ve Göç, Osmanlı Göçmenleri, Uluslararası İlişkilerde Göç, Suriyeli Mültecilerin Korunma Krizi, Ortadoğu, zorunlu Göç, Filistin, Güvenli Üçüncü Ülke.
USTAD	Suriye ve Bayram, Kürdistan Raporu, Kardeş Kanı, Kalkınma ve Terör, Ümmet ve Göç, Suriye, Ermeniler, Kimyasal Silah, Suriye'de Kalıcı Saha, Suriye Politikası, Fetö, Çözüm, PYD, Suriye ve Ankara, İran.
ERG	Suriyeli Çocuklar ve Eğitim.
GİF	Göç ve Bölgesel Güvenlik, AB Göç Politikası, Suriye ve Irak Krizi, Mültecilik, Yabancı Savaşları, Ürdün, Suriye, Irak, Lübnan, Ortadoğu, Birleşmiş Milletler, Türkiye-AB İlişkileri, Yabancılar, İtalya, Kaos Sonrası Türkiye, Güvenlik Anlayışı.
Friedrich Ebert Vakfı	Mevsimlik Tarım Göçü, Suriyeli Mülteciler, Göç ve Savaş, Göçmenlik.
GPOT	Suriye, Göç, Mültecilik, Zorunlu Göç, AB ve Göç ağı, Yunanistan, ABD, Covid-19, Aktörler, Küreselleşme, Suriye'nin Geleceği, Doğu Akdeniz, Ege, Kıbrıs, Türk Dünyası.
SETA	Barış Harekâtı, Düzensiz Göç, Suriye, Göçmen Karşıtlığı, Sosyal Ağlar, Seçmen Göçü, Yerel Seçimler, Siyasi Mücadele, AB-Türkiye İlişkileri, CHP, Uluslararası Göç Ekonomisi, Göçmen Oyları, Almanya ve Göç, Kavimler Göçü, Mülteciler, İnsan Hakları İhlalleri, Zorunlu Göç, Batı Karşıtlığı, Avrupa'nın Mülteci Korkusu, Göçmen Ölümleri, Kosova'da Kitlesel Göç, Avusturya, Avrupa ve Libya, Terörizm, İdlib, İslamofobi, Brexit, Popülizm, Toplumu Bilinçlendirme, Mülteci Bayramı, Muhalefet, Kayıp

	Mülteci Çocuklar, Müslüman Mülteci, Almanya, Mültecilere Vatandaşlık, Siyasi Fırsat, Sosyal Maliyet, PYD, Radikalizm, DAEŞ, Soros, Güvenli Bölge, Körfez Ülkeleri, İç Savaş, Yabancı Düşmanlığı, Yunanistan, Afgan, Siyasi Partiler.
BETAM	Göçmenler, Brexit, Suriye, İş gücü Piyasasına Uyum, Ayrımcılık, Suriyeli Gençler.

Son olarak Tablo 6'ya bakıldığında, düşünce kuruluşlarının faaliyet başlıklarında dikkat çeken ifadelerin göç konusundaki gündemin doğrudan bir yansıması olduğu görülmektedir. Göç konusunda, mültecilik, göçmenlik, Suriye, terörizm, bölgesel olarak göç konusunda Türkiye ile ilişkilendirilebilecek ülkeler, sıcak savaş gelişmeleri, ülkelerin ve bölgelerin tepkileri, sorun ve çözüm konusunda ön plana çıkan terimler genelde bütün düşünce kuruluşlarının çalışmalarında yer almaktadır. Ancak bazı noktalarda düşünce kuruluşlarının yer verdiği terimler genel ifadelerden bir adım öne çıkmaktadır. TESEV'in faaliyetlerinde öne çıkan ifade yönetişim ve yerellik noktasıdır. Liberal Düşünce Topluluğu'nun faaliyetlerinde göçün sosyolojisi, kadın mülteciler ve bu konudaki kuramlar ön plana çıkmaktadır. EDAM'ın faaliyetlerinde, dış politika, Rusya, silahlanma gibi konular diğer genel konulardan daha çok dikkat çekmektedir. ESI, öncelikli olarak Avrupa ve göç politikalarına odaklanmış, TESAM, göç konusunda Suriye dışında Ermeniler, Çerkezler, Ruslar, İslamofobi gibi çok çeşitli konuları ele almıştır. TEPAV ise, Korona Salgını, mülteci bebek ölümleri, Suriye'nin iç dinamikleri ve halk sağlığı ile ilgili konulardaki faaliyetlerle dikkat çekmektedir. İstanbul Politikalar Merkezi, göç ile ilişkilendirilebilecek neredeyse her bir konuya faaliyetlerinde yer vermektedir. SAM ise, eski başkan Obama ve mevcut başkan Trump'ın göç ve terör konusundaki izlediği yollar üzerinde durmaktadır. USTAD, göç konusuna farklı toplulukları dillendirerek ve kişisel görüşlerin yer aldığı paylaşımlar yaparak yaklaşmaktadır. ERG sadece Suriyeli çocukların eğitimi konusuna eğilmekte; GİF göç ve bölgesel güvenlik konusu ile ön plana çıkmaktadır. Friedrich Ebert Vakfı, genel bir göç konusunda genel bir bakış açısı sunmakla beraber mevsimlik göç konusunda faaliyet gerçekleştiren tek düşünce kuruluşudur. GPOT, göç konusundaki aktörleriyle; SETA, iktidara muhalif görüşlerin göç konusuna yaklaşımıyla ve BETAM ise, Ayrımcılık ve Brexit konusuyla dikkat çekmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Yer değiştirmenin gönüllü veya zorunlu olması farketmeksizin sosyo-ekonomik hatta psikolojik sonuçları bulunmaktadır. Zorunlu göç ile bu sonuçlar çoğu zaman olumsuz şekilde gelişmektedir. Kişiler veya gruplar kendi rızaları dışında göç etmek zorunda kaldıklarında olmak istedikleri yer ile oldukları yerin aynı aynı olmadığı durumlarla karşılaşabilmektedirler. Bu durumda gittikleri yere uyum sağlamakta, oradaki göç politikalarını kabul etmekte zorluklar yaşayabilmektedirler. Ancak eğer uyum sağlanırsa ve şartlar konusunda bir sıkıntı mevcut değilse kişiler tekrar yer değiştirme yoluna gitmemektedirler. Olmak istedikleri yer oldukları yer değilse, şartlar ne kadar uygun olursa olsun ilk fırsatta tekrar yer değiştirme eğiliminde bulunanların varlığı bilinmektedir. Buna en yakın örneklerden biri, 2020 yılının başında Türkiye'nin Avrupa sınır kapılarını açması ile sınır kapılarında yaşanan yoğunluk ve gitme talepleridir. Olayın göç edenler açısından bakıldığındaki sonuçlarından biri bu iken, bir de göç edilen yerler açısından sonuçları bulunmaktadır. Bu sonuçların temelinde göç politikalarının içeriği ve yönü büyük önem taşımaktadır. Göç edilen yerin özellikleri, göçün kalıcı veya geçici olmasının temel nedenidir. Türkiye de göç konusunda sürekli gündeme gelen ülkelerden biridir. Tarihsel olarak, dini ve sosyolojik yapısının yanında değerlerinin ön plana çıktığı, mazlumlara kucak açma eğilimlerinin de etkisiyle özellikle sınır komşularından çokça dış göç almaktadır. Bu göçlerin çoğunun temelinde zorunlu sebepler yatmaktadır. Öyle ki bu sebepler, Türkiye'nin göç politikalarında duygusal ve hızlı alınan kararlara rastlanılmasına neden olmaktadır. Göç politikaları, ülkenin hem ekonomik hem de sosyolojik yapısına doğrudan etki eden bir konu olmasından dolayı, hızlı ve duygusal karar alınmasından çok, katılımcı, sürdürülebilir, etkili, verimli ve çözüm odaklı şekillendirilmelidir. Buradaki aktörlerden biri de daha önce belirtildiği üzere düşünce kuruluşlarıdır. Hem yapılarıyla

hem de faaliyetleriyle dikkat çeken, kamuyoyuna yön veren, daha etkili ve çeşitli olması beklenen bu kuruluşların ülkenin demirbaş gündemlerinden biri olan göç politikaları konusundaki faaliyetleri merak uyandırmış ve incelemeye tabi tutulmuştur.

Belirlenen 2015 ve sonrası dönem içerisinde verileri alınan kuruluşların göç konusunda yapmış oldukları faaliyetler sayısal olarak gösterilmiştir. O yıllık süreçte toplamda ulaşılan faaliyet sayısı 320 olarak tespit edilmiştir. Ardından bu sayılar ve yıllar arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Sonraki aşamada, göç politikaları konusunda düşünce kuruluşlarının faaliyet çeşitlerinden (etkinlikler, makaleler-notlar, videolar-postcastler, projeler ve raporlar) hangilerini gerçekleştirdiklerine bakılmıştır. En çok gerçekleştirilen faaliyet çeşidi, 171 adet ile makale-not kategorisidir. En az gerçekleştirilen faaliyet ise 4 adet ile projelerdir. Bu konudaki değerlendirmelere yer verdikten sonra, yapılan faaliyetlerde göç politikaları ile ilgili en çok hangi konunun tercih edildiğine bakılmıştır. Bu konuda belirlenen temel ifadeler: Suriye, Avrupa Göç Politikaları, Mülteci, Göç-Göçmen ve Yabancılar'dır. Bu ifadelerden faaliyetlerde en çok yer verilen konu, 130 adet ile Suriye'dir. Hem mültecilik konusu hem de genel olarak göç ve göçmenlik konusundaki faaliyetlerin sayıları birbirine yakındır. En az yabancılar ifadesine yer verildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Son olarak faaliyet başlıklarında ön plana çıkan kavramlar, her bir düşünce kuruluşu için tek tek ele alınarak tablo halinde sunulmuştur. Bu tablo değerlendirilirken düşünce kuruluşlarının faaliyetlerinde en çok dikkat çeken kavramlar ayrıca belirtilmiştir.

Bulguların değerlendirildiği ve önerilerin sunulduğu son kısımda, temelde incelenen düşünce kuruluşlarının göç politikaları konusunda farklı düzeylerde etkin oldukları sonucuna yer verilmiştir. Çalışmanın temel amacı ve sorusunun cevabı olan bulgu, düşünce kuruluşlarının göç politikalarına uzak olmadıklarıdır. Sayı itibariyle çok faaliyet gerçekleştirmek ile etkin verilerle göç politikalarına yön vermek arasında doğrudan bir bağ olmadığı düşünülmektedir. Burada, az fakat öz faaliyetlerle, etkili ve verimli olmanın mümkün olduğunu belirtmek gerekir. Ancak göç politikaları konusunda faaliyet çeşitlerinin daha da arttırılmasına ve niteliklerinin bağımsızlık, uygulanabilirlik, adalet ve gerçeklik ilkeleri doğrultusunda oluşturulan çok sayıda faaliyete ihtiyaç olduğu bir gerçektir. Ayrıca sadece düşünce kuruluşlarının etkin olmasının, göç politikalarının oluşturulmasında etkin sonuçlar doğuracağı anlamına gelmemektedir. Kamu politikası yapıcılarının da bu konuda istekli olması ve yönetişime açık bir anlayışı benimsemesi gerekmektedir. Böylece sürdürülebilir göç politikalarının oluşturulması ve uygulanması daha anlamlı olacaktır.

Kaynakça

Abelson, D. E. (2002). Think Tanks and U.S. Foreign Policy: An Historical Perspective. *US Foreign Policy Agenda (An Electronic Journal of The U.S. Department of State)*, 7(13).

Akdemir, E. (2007). Amerikan'ın Ortadoğu Politikasının Şekillenmesinde Düşünce Kuruluşlarının Rolü. *USAK*, 2(8).

Altınbaş, D. (2009). "İyi Bir Think Tank, İyi Bir Think Tanker". Türkiye'de Stratejik Düşünce Kültürü ve Stratejik Araştırma Merkezleri: Başlangıcından Bugüne Türk Düşünce Kuruluşları. (Ed.) Hasan Kanbolat ve Hasan Ali Karasar. Nobel Yayın Dağıtım.

Bağcı, H. & Aydın, A. (2009). "Dünyada ve Türkiye'de Düşünce Kuruluşu Kültürü" . Türkiye'de Stratejik Düşünce Kültürü ve Stratejik Araştırma Merkezleri: Başlangıcından Bugüne Türk Düşünce Kuruluşları. (Ed.) Hasan Kanbolat ve Hasan Ali Karasar. Nobel Yayın Dağıtım.

Castles, S. (2000). "International Migration At The Beginning Of The Twenty-First Century: Global Trends And İssues". UNESCO ISSJ. 165, 271-281

Demirhan, Y. & Aslan, S. (2015). Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. *Birey ve Toplum Dergisi*. 9, 23-62. ISSN 2146-4634

Deniz, T. (2014). Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 1, 175-204.

Gül, H. & Yemen, A. (2013). "Türkiye'de Düşünce Kuruluşlarının YerelBölgesel Yönetim Ve Politikalara Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme". Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar. (Ed). Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya ve Adbullah Aydın. Pagem.

Gül, H. & Yemen, A. (2016). "Türkiye'de Düşünce Kuruluşlarının Kamu Politikası Süreçlerindeki Rolü Ve Etkisi". Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü Ve Etkileri (Kayfor 13 Bildiri Kitabı). ISBN: 978-605-66094-0-4

Jans, M. T. (2007). A Framework For Public Policy Analysis And Policy Evaluation. *IES Research Colloqium*, VrijeUniversiteit Brussel.

Karabulut, B. (2010). Dünyada ve Türkiye'de Think Tank Kuruluşları: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Akademik Bakış*. 4(7). ISSN: 1307-9778 / 1309-5137

Karadeniz, B. (2009). "Türkiye'de Düşünce Üretimi". Türkiye'de Stratejik Düşünce Kültürü ve Stratejik Araştırma Merkezleri: Başlangıcından Bugüne Türk Düşünce Kuruluşları. (Ed). Hasan Kanbolat ve Hasan Ali Karasar. Nobel Yayın Dağıtım.

Keskin, F. (2005). Modern Demokrasilerde Yeni Politik Seçkinler: Think Tanklar ve Politikadaki Rolleri. *Sosyo Ekonomi*. 1. ISSN 1305-5577

Koçak, Y. & Terzi, E. (2012). Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri Ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 3, 163-184. ISSN 1309-4289

Krastev, I. (2009). Think Tanks: Making and Faking Influence. (Çev.) Nihal Yaylacıoğlu. *Ortadoğu Analiz*. 1(6).

Lee, E.S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*. 3(1), 47-57.

McGann, J. G. (2013). Global Trends and Transitions. *Think Tanks and Civil Societies Program, International Relations Program University of Pennsylvania*. 19104-6305.

McGann, J. G. (2020). 2019 Global Go To Think Tank Index Report. *Think Tanks and Civil Societies Program International Relations Program University of Pennsylvania*. 19104-6305.

Mendizabal, E. (2009). *Think Tanks and Political Parties in Latin America*. http://www.odi.org.uk/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/eventsdocuments/3147.pdf.

Oglethorpe, J. & Ericson, J. & Bilsborrow, R. E. & Edmond, J. (2007). *People on the Move: Reducing the Impacts of Human Migration on Biodiversity*. World Wildlife Fund and Conservation International Foundation.

Polat, Y. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Göçmen Gençlerin Entegrasyonu Bağlamında Üniversite Eğitimi Sorunsalı. *Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi IV - 11-12 Mayıs*.

Stone, D. (1996). *Capturing the Political Imagination: Think Tanks and the Policy Process*. Frank Cass.

Struyk, R. J. (2002). *Managing Think Tanks: Practical Guidance for Maturing Organizations*. Local Government and Public Service Reform Initiative. Urban Institute.

Yemen, A. & Ölmez, Ü. & Oruç, S. (2017). Ankara'nın Göçmen Türkmenleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(4), 1123-1142. ISSN:1301-0603

Yıldız, M. & Çelik, D. & Arslan, N. & Çiftçi, L. & Eldemir, S. & Sinangil, S. (2013). "Kamu Politikalarında Düşünce Üretim Kuruluşlarının Rolü: Genel Çerçeve ve Türkiye'den Örnekler". Kamu Politikası Kuram ve Uygulama. (Der.) Mete Yıldız ve Mehmet Zahid Sobacı. Adres Yayınları.

Zariç, S. (2012). Türkiye'de Think-Tank Kuruluşları ve Karşılaştıkları Sorunlar. *Akademik Bakış Dergisi*. 31. ISSN:1694-528X

Zelinsky, W. (1971). The Hypothesis of the Mobility Transition. *Geographical Review*, 61(2), 219-24.

https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf, World Migration Report 2020.

http://www.goc.gov.tr/icerik6/gocterimlerisozlugu_0_382_727_icerik, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) 2009 Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü.

https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf, 4721 Sayılı Medeni Kanun.

http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm, 6458 Sayılı Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu.

http://www.goc.gov.tr/files/files/2015_yillik_goc_raporu.pdf, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 2015 Türkiye Göç Raporu

http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_ yiik_goc_raporu_haziran.pdf, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 2016 Türkiye Göç Raporu.

https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27deki_d%C3%BC%C5%9F%C3%BCnce_kurulu%C5%9Flar%C4%B1_listesi.

https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi

https://edam.org.tr/

https://www.tesev.org.tr/tr/ana-sayfa/

http://www.liberal.org.tr/

https://www.esiweb.org/?lang=tr&id=256

https://tesam.org.tr/

https://www.tepav.org.tr/tr

https://www.sharqforum.org/

https://ipc.sabanciuniv.edu/tr/istanbul-politikalar-merkezi

http://sam.gov.tr/

http://www.ustad.org.tr/

http://fes-tuerkei.org/pages/tuerkce/giris-sayfasi.php

http://www.gpotcenter.org/index.php/

https://www.setav.org/

https://betam.bahcesehir.edu.tr

https://ec.europa.eu/info/european-union-and-united-kingdom-forging-new-partnership_en